

Economische ontwikkeling akkerbouw- en melkveebedrijven

Huib Silvis, Harold van der Meulen en Martien Voskuilen

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Terwijl het aantal akkerbouw- en melkveebedrijven in Nederland geleidelijk daalt, stijgt de gemiddelde bedrijfsomvang. Afgezien van de kleine bedrijven (zie verantwoording), is de gemiddelde oppervlakte van akkerbouwbedrijven in de periode 2006-2015 gestegen van 60 tot 64 ha, en die van melkveebedrijven van 45 tot 53 ha. De gemiddelde balanswaarde van deze bedrijven bedroeg aan het eind van 2015 respectievelijk 3,9 en 3,1 mln. euro. Het eigen vermogen is de belangrijkste financieringsbron. De solvabiliteit van de akkerbouwbedrijven is in de periode 2006-2015 iets opgelopen (tot 78%). Die van melkbedrijven is echter met vijf procentpunten gedaald tot 66%, door een combinatie van hoge investeringen en magere bedrijfseconomische resultaten. Zowel qua inkomen als qua rendement op eigen vermogen zijn de gemiddelde resultaten van de melkveehouderij in de beschouwde periode fors achtergebleven bij die van de akkerbouw.

Inkomen

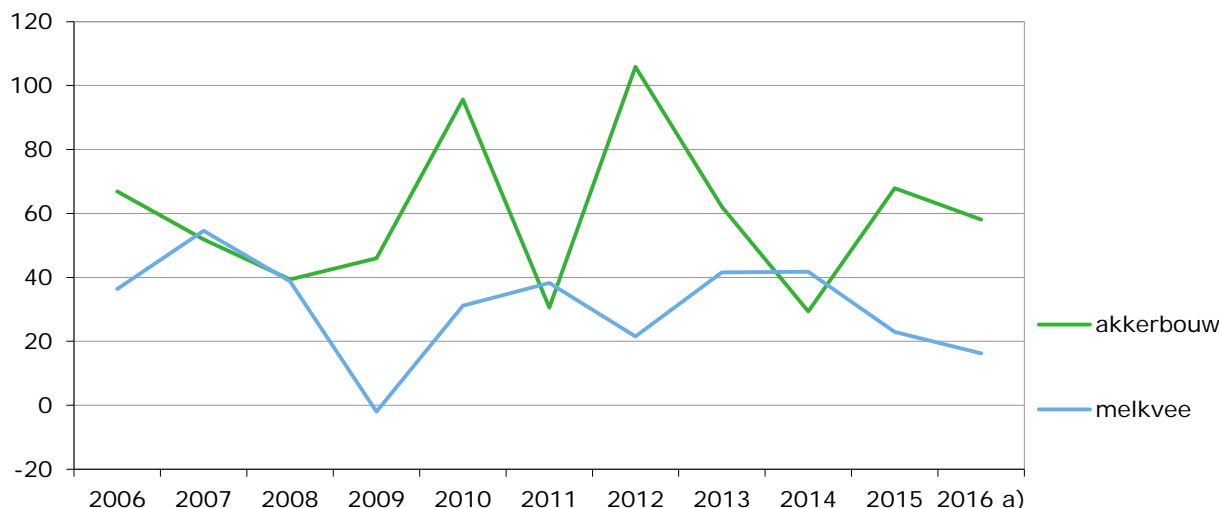
Resultaten akkerbouwbedrijven op peil

Het gemiddeld inkomen uit bedrijf in de akkerbouw is voor 2016 geraamd op 58.000 euro per onbetaalde arbeidskracht (figuur 1). Dat is 14% minder dan in 2015, maar komt overeen met het gemiddelde niveau in de periode 2006-2015. De totale opbrengsten voor de oogst 2016 (het lopende verkoopseizoen) zijn iets lager geraamd door gemiddeld lagere opbrengstprijzen van een aantal belangrijke gewassen waaronder suikerbieten. Dat geldt echter niet voor aardappelen dankzij de grote vraag naar consumptieaardappelen, met name voor de verwerking tot frites. Niet alleen van jaar op jaar zijn er grote inkomensverschillen (figuur 1), ook van bedrijf tot bedrijf. Volgens de raming leidt 20% van de akkerbouwers een inkomensverlies, terwijl ook 20% een inkomen uit bedrijf realiseert van meer dan 98.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid.

Resultaten melkveebedrijven onder druk

Anders dan in de akkerbouw is er in de melkveehouderij een teleurstellende inkomensontwikkeling. Het gemiddelde inkomen van melkveebedrijven is in 2016 geraamd op 16.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid (figuur 1). Dat is bijna 7.000 euro lager dan in 2015, een jaar waarin het inkomen nog forser afnam, en duidelijk onder het gemiddelde niveau van 32.500 euro in de periode 2006-2015. Alleen in 2009 is een lager inkomen gerealiseerd. Dat werd zowel veroorzaakt door de zeer lage melkprijs als door de afschrijving op het melkquotum, dat per 1 april 2015 is afgeschaft. Door de afschaffing van de quotering is de Nederlandse melkaanvoer snel toegenomen: voor 2016 is een 7,5% hogere aanvoer geraamd. Mede door de grotere melkaanvoer is de gemiddelde melkprijs in 2016 met 9% gedaald. Daar stond een toename van het gemiddeld aantal melkkoeien en de melkproductie per koe tegenover, waardoor

de gemiddelde opbrengst per bedrijf gelijk is gebleven. De gemiddelde kosten per bedrijf zijn echter 3% hoger geraamd dan in 2015.

Figuur 1 Inkomen uit bedrijf (1.000 euro) per onbetaalde arbeidsjaareenheid, 2006-2016
a) Raming.

Bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research.

Balans

Verdubbeling balanswaarde akkerbouwbedrijven

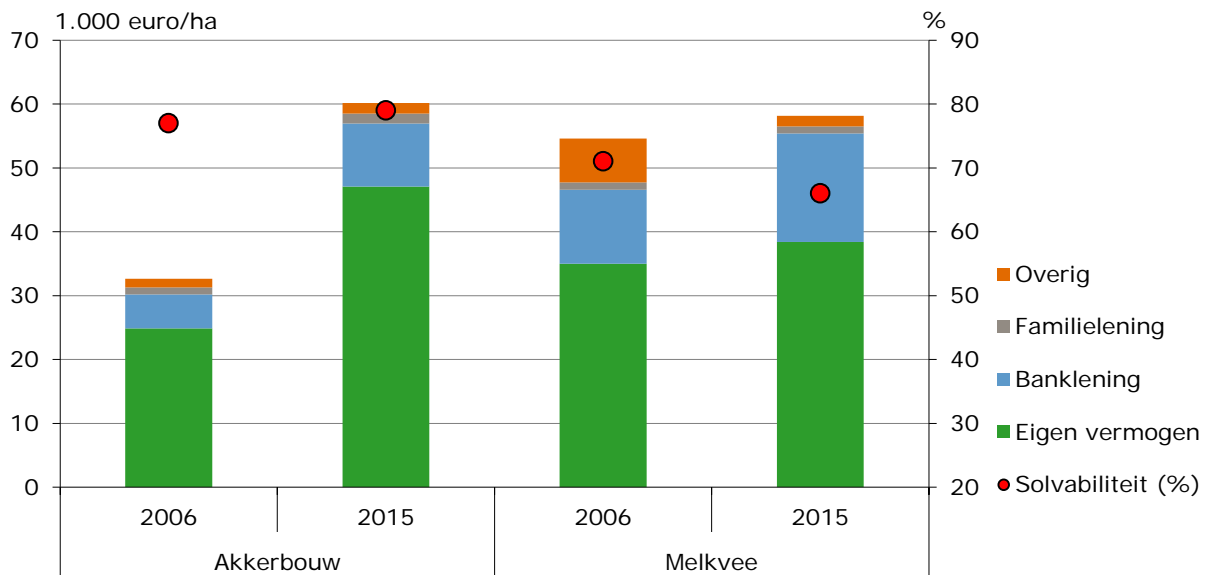
De gemiddelde balanswaarde van akkerbouwbedrijven is sinds 2006 verdubbeld: van 1,95 mln. euro tot 3,86 mln. euro in 2015. Dat is vooral te danken aan de forse stijging van de grondprijs en in mindere mate aan de groei van de gemiddelde bedrijfsoppervlakte (van 60 naar 64 ha). De waarde van de grond (2015) vertegenwoordigt 70% van de gemiddelde balanswaarde van het akkerbouwbedrijf (tegen 57% in 2006). De verdubbeling van het balanstotaal is gepaard gegaan met een lichte stijging van de solvabiliteit: de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen nam toe van 76% tot 78% (figuur 2).

Per hectare cultuurgrond is de gemiddelde waarde van akkerbouwbedrijven tussen 2006 en 2015 omhooggegaan van 33.000 euro naar 60.000 euro. Die waarde is net iets hoger dan die van melkveebedrijven (figuur 2). Na het eigen vermogen is de banklening de belangrijkste financieringsbron. In minder dan tien jaar tijd is deze bron toegenomen van ruim 5.000 euro tot 10.000 euro per ha; in procenten is het aandeel gelijk gebleven (16%). In de financiering van akkerbouwbedrijven heeft de familielening een zeer bescheiden aandeel.

Lagere solvabiliteit in melkveehouderij

De balanswaarde van melkveebedrijven is minder gestegen dan die van akkerbouwbedrijven: van 2,45 mln. euro in 2006 tot 3,07 mln. euro in 2015. De beperkte stijging houdt verband met de waardedaling van de immateriële activa (melkquotum) met 0,8 mln. euro. De waarde van de grond op de balans is met 1,0 mln. euro toegenomen door de fors hogere grondprijs en een toename van het areaal (van 45 naar 53 ha). Daarnaast is de waarde van de balansposten bedrijfsgebouwen en dierlijke activa gestegen door investeringen in deze activa met het oog op de afschaffing van de melkquotering. Door de flinke investeringen en de magere economische resultaten in de laatste jaren is de gemiddelde solvabiliteit van melkveebedrijven de afgelopen periode met vijf procentpunten gedaald tot 66% (figuur 2). Dit is gelijk aan het gemiddelde voor alle land- en tuinbouwbedrijven, maar nog altijd fors hoger dan voor de niet-grondgebonden bedrijven in de land- en tuinbouw.

Per hectare cultuurgrond ligt de gemiddelde balanswaarde van melkveebedrijven op ongeveer 58.000 euro (in 2015); dat is 7% hoger dan in 2006 (figuur 2). Na het eigen vermogen is de banklening de belangrijkste financieringsbron, waarvan het aandeel is toegenomen van 21% (bijna 12.000 euro) tot 29% (17.000 euro). Het aandeel van de familielening blijft beperkt tot 2% (ruim 1.000 euro per ha).

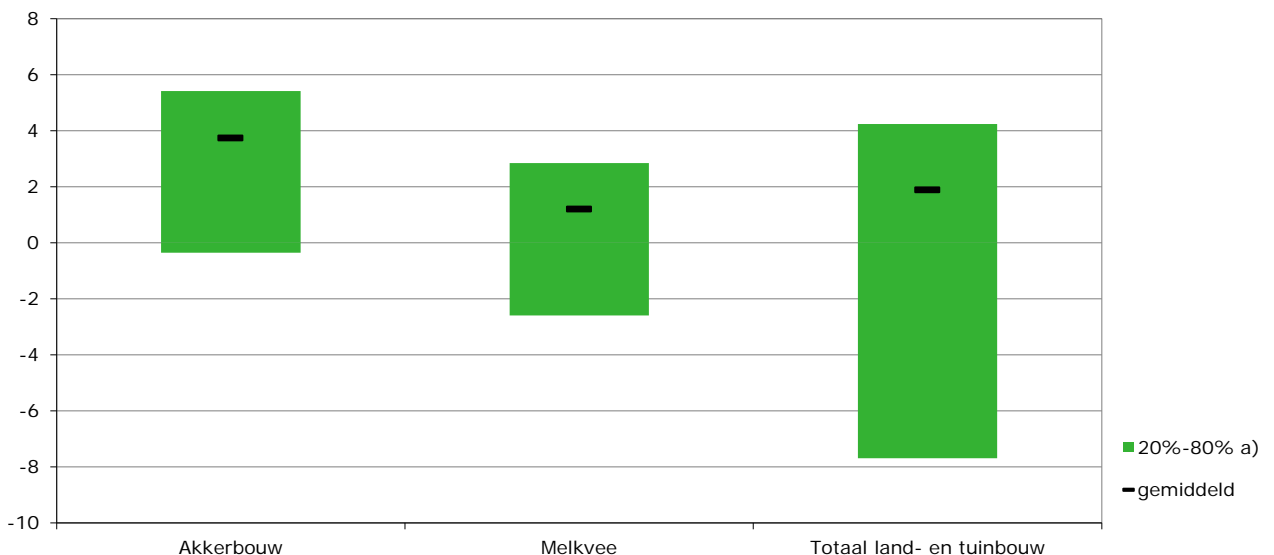
Figuur 2 Gemiddelde balanswaarde per ha cultuurgrond (1.000 euro per ha; linker y-as) en solvabiliteit (%; rechter y-as), 2006 en 2015

Bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research.

Rendement

Bescheiden rendement op eigen vermogen

De beloning van land- en tuinbouwbedrijven wordt meestal uitgedrukt in het gerealiseerde inkomen (zie hiervoor). Een ander beoordelingscriterium is het rendement op eigen vermogen. Dit rendement wordt berekend door het inkomen uit bedrijf te verminderen met de berekende kosten van eigen arbeid gewaardeerd tegen cao-loon en te vermeerderen met de herwaardering van de grond; deze som wordt vervolgens gedeeld door het eigen vermogen. Het gemiddelde rendement op eigen vermogen in de periode 2011-2015 is voor alle land- en tuinbouwbedrijven uitgekomen op 1,9%, maar met een grote spreiding (figuur 3).

Figuur 3 Gemiddeld rendement eigen vermogen en spreiding in de land- en tuinbouw, gemiddelde 2011-2015

a) Het rendement van 60% van de bedrijven valt in de groene kolom; 20% van de bedrijven heeft een hoger, en 20% heeft een lager rendement.

Bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research.

De akkerbouwbedrijven hebben in de periode 2011-2015 een veel hoger gemiddeld rendement behaald dan de melkveebedrijven: 3,7% tegen 1,2%. Niet alleen tussen, maar ook binnen sectoren is de spreiding groot (figuur 3). Zo heeft een op de vijf akkerbouwbedrijven een rendement op eigen vermogen gehaald van meer dan 5,4% en heeft eenzelfde deel een negatief rendement van minder dan -0,4% geboekt. Dankzij het grote aandeel van de grondwaarde is de spreiding in rendement op de grondgebonden bedrijven minder groot dan die op alle land- en tuinbouwbedrijven.

De bescheiden rendementscijfers maken het voor de grondgebonden sector lastig om risicodragend kapitaal van particuliere geldverstrekkers ('informal investors') aan te trekken, die vaak meer dan 10% rendement eisen. Vooralsnog zullen de grondgebonden bedrijven daarom naar verwachting hoofdzakelijk aangewezen blijven op 'traditionele' financieringsvormen, zoals eigen vermogen, bank- en familieleningen en (erf)pacht als grondfinanciering.

Verantwoording

Dit bericht is opgesteld in opdracht van a.s.r. vastgoed vermogensbeheer. De inhoud is gebaseerd op het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. Dit informatienet representeert de land- en tuinbouwbedrijven met meer dan 25.000 euro SO uit de Landbouwtelling. De standaardopbrengst (SO) is een normatieve maatstaf voor de omzet van agrarische bedrijven.

Voor meer informatie zie: www.agrimatie.nl.

Contact

Wageningen Economic Research   Dr.ir. H.J. Silvis
Postbus 29703   Senior onderzoeker
2502 LS Den Haag   T +31 (0)70 3358 168
www.wur.nl/economic-research   E huib.silvis@wur.nl

2017-036